

Svar till Persson och Lindström

Ingmar Persson tycker att för många tar Ross paradox för allvarligt. Ross paradox är inget riktigt problem, menar han. Den åsikten delar han ju med de flesta deontiska logiker som genom åren har yttrat sig i frågan, men Persson menar också att det finns en intressant tvetydighet som spelar en roll i sammanhanget och som kan vara värd att klarlägga, även om den inte är särskilt komplicerad.

Han tar exemplet:

- (4) Du bör posta brevet eller bränna det
och säger att den satsen kan förstås som endera av satserna
- (4') Det finns exakt ett alternativ du bör utföra framför alla andra alternativ och det är antingen att posta brevet eller att bränna det.
- (4'') Det är inte så att du bör utföra ett av alternativen, att posta brevet eller att bränna det, snarare än det andra, men du bör utföra ett av dem framför alla andra alternativ.

Enligt den första tolkningen skall (4) alltså förstås som en lite komprimerad uteslutande disjunktion av *Du bör posta brevet* och *Du bör bränna brevet* och den disjunktionen följer kanske från *Du bör posta brevet* i kraft av den vanliga logiken för det uteslutande *eller*, givet att *Du bör posta brevet* förstås som att det finns exakt ett alternativ du bör utföra framför alla andra och det är att posta brevet.

Man kan nog tänka sig sammanhang där (4) rimligen kan så förstås. Det kan t.ex. föreligga en order om vad du skall göra som är tvetydig mellan postande och brännande. Men jag tror att det är rätt speciella sammanhang.

Perssons andra alternativ är kanske också en möjlig tolkning av (4) i vissa lägen. Men det är uppenbart att ingen av dessa alternativa modeller ger en rimlig tolkning av satsen *Du bör posta brevet eller meddela att du inte gjort det*, som jag använder som exempel på en sats som inte följer från *Du bör posta brevet*, men som vi kan tänka oss hävda tillsammans med den,

särskilt i formen *Du bör, om du inte postar brevet, meddela att du inte gjort det*. Den satsen måste rimligen vara förenlig med antagandet att du snarare bör posta brevet än meddela att du inte gjort det. Och om vi ur modell (4") stryker antagandet om lika vikt så är vi ju bara tillbaka i det vanliga läget vad gäller Ross paradox.

Eller, för att ta ett annat exempel: Det förefaller helt normalt att förstå *Du bör leva laglydigt eller straffas* så att den varken följer från *Du bör leva laglydigt* eller utesluter en rangordning av alternativen.

Men annars verkar Persson inte särskilt oense med mig, även om han inte som jag vill skilja mellan primära och sekundära "bör", utan snarare mellan självständiga och icke självständiga deontiska fakta. Det kanske kan ha sina fördelar. Om vi antar att Bullmarksvargen borde skjutas därför att det bör vara så att alla svenska vargar skjuts, då var det individuella fallet ett osjälvständigt deontiskt faktum, men om Bullmarksvargen hade bort skjutas på grund av speciella faktiska omständigheter kring just den, då hade det varit ett självständigt deontiskt faktum. Det låter helt rimligt.

Också vad gäller vad som brukar kallas "konsekvensprincipen" förefaller Perssons skepsis mycket rimlig och på den punkten har han nog dessutom i dag en majoritet av de deontiska logikerna med sig. Just ingen torde numera vara beredd att försvara någon helt ogarderad tes om att man bör göra vad som nödvändigtvis följer av vad man bör göra. Och de inskränkningar som föresvävar Persson förefaller, som så många andra förslag som figurerat i debatten, komma nära vad Lennart Åqvist nog som den förste föreslog för några decennier sedan, fast Persson inte uttrycker det i någon formell apparat.

*

Det är värre med Per Lindström. Honom har jag helt missförstått, menar han själv. Hans lösningsförslag till Ross paradox, säger han, handlar, tvärtemot vad jag tror, inte om en situation i vilken *Du bör posta brevet* är klart utsagt.

Men det har jag heller inte antagit. Jag har antagit att det är klart utsagt, i diskussionen om paradoxen, att det handlar om en situation i vilken du bör posta brevet. Jag har inte antagit något som helst om vad som sagts eller inte sagts i situationen. Kanske har överhuvud ingenting alls sagts om brev eller postande eller brännande eller ursäkter för det ena eller det andra.

Nu förstår jag visserligen inte varför det skulle ha varit så förskräckligt om jag hade antagit det som Per Lindström tror att jag har antagit, (om man diskuterar vad som följer av en viss sats ligger det nära till hands att tänka på en situation där den faktiskt uttalats) så åtminstone att jag har

missförstått honom har han förmodligen rätt i. Antagligen tänker han sig de situationer som normerna relaterar till på ett helt annat sätt än jag. Något som tyder på det är att han säger att ”vad som gäller om du inte postar brevet är irrelevant; då är ju situationen en annan”. – Det är ju riktigt att om du inte postar brevet så inträder en ny situation, men det hindrar inte, enligt mitt sätt att se på saken, att det i den första situationen kan gälla normer om vad som bör ske om du inte postar brevet – t.ex. att du i så fall bör meddela detta, medan det inte gäller att du i så fall bör bränna brevet. Om man tror, som jag, att detta faktiskt kan vara det normativa läget, oavsett vad man har sagt eller kommer att säga om det, så kan man inte acceptera konsekvensprincipen, för då finns det fall då du bör göra a och du bör göra a eller b, men inte bör göra a eller c.

Nej, jag har nog inte förstått honom alls. Han säger att MRI, principen om Maximal Relevant Information, kan förklara varför det kan förefalla osäkert om *Du bör posta brevet eller bränna det* följer från *Du bör posta brevet*: Vi oscillerar mellan att tillämpa och inte tillämpa MRI på *Bör(a eller b)* säger han. Men MRI säger väl att om vi hävdar *Du bör posta eller bränna brevet*, så säger vi något om den normativa status som alternativet att bränna brevet har – annars skulle vi inte föra det alternativet på tal. Det kan ju möjligen förklara varför *Får(b)* skulle kunna antas följa från *Bör(a eller b)*, (Lindströms andra punkt) men hur skulle det kunna få någon att tro att *Bör(a eller b)* följer från *Bör(a)*? Och det är ju den följd, inte den i Lindströms andra punkt, som är vad det hela till sist handlar om.